

Van de redactie...

De zomervakantie komt steeds dichterbij en overal is het een drukte van belang om voor die tijd alle urgente zaken af te ronden. Op de valreep wordt er bij de ATBC-conferentie in Montpellier nog gesproken over (het behoud van) tropische bossen, en zo begon ook de Nieuwsbriefcommissie weer aan de taak om voor het zomerreces een nieuwsbrief te verzorgen.

In deze nieuwsbrief vindt u een artikel van VTB-lid Heleen van den Hombergh (IUCN) over de toekomst van biodiesel. Omdat de Europese Commissie nu nadenkt over het beleid hierover na 2020 is het van groot belang dat de kennis en ervaringen die wereldwijd beschikbaar zijn mee worden genomen in dit proces. De thematiek van bio-energie vormt ook het onderwerp van de VTB studiedag die op 16 september plaatsvindt. U vindt een aankondiging in dit nummer. Daarnaast deelt onze voorzitter Caspar Verwer zijn ervaringen van een recent veldbezoek aan Colombia. Hij gaat in op de relatie tussen bosfragmentatie en het gevaar van inteelt bij slingerapen. Op meer luchtige toon hebben we onze oude vertrouwde columnist Charlotte Floors nog één keer weten te strikken voor het schrijven van een column, deze keer over “verhuizen”, van zowel haarzelf als de bruine slingerapen uit het verhaal van Caspar Verwer. Tenslotte treft u in deze nieuwsbrief advertenties aan in het kader van de zoektocht naar leden die zich actiever voor onze VTB willen inzetten. We hopen op een goede respons!

Met een beetje geluk is deze nieuwsbrief nog op tijd om mee te nemen op een welverdiend rustmoment tijdens de vakantie. Wij wensen u veel ontspanning en leesplezier!

Biodiesel: kuur erger dan de kwaal

Door: Heleen van den Hombergh, senior advisor agro-commodities bij IUCN NL

Het wordt steeds duidelijker: de Europese verplichte bijmenging van “biofuels” in onze tanks, en biomassa in energie centrales is niet zo'n goed idee geweest. Niet voor de bossen, niet voor de wetlands en niet voor het klimaat. Maar het is blijkbaar nog moeilijk het beleid tij na 2020 te keren. Er is van alles gedaan om duurzaamheid van de beleidsgedreven import te garanderen, zoals door middel van de criteria onder EU Renewable Energy Directive. Er zijn echter twee problemen: 1) De criteria die de duurzaamheid moeten garan-

deren zijn beperkt en de vrijwillige systemen die deze criteria moeten bewijzen zijn vaak zwaar onder de maat. Zelfs de legaliteit van de import is er vaak niet door gegarandeerd, laat staan de strikte criteria ten aanzien van ontbossing (IUCN NL 2013, Betting on Best Quality); 2) Door directe landconversie, en door indirecte - die ontstaat door additionele druk op land - vindt er veel broeikasgasemissie plaats. Bij diesel op basis van palmolie vindt zelfs 2-3 keer meer emissie plaats per geproduceerde Megajoule, dan bij fossiele diesel. Dit komt met name door ontbossing en oxidatie van veengronden (Ecofys et al 2015, Globiom studie biofuels 2015).

"In feite komt de verplichte bijmenging neer op een perverse prikkel vanuit de EU"

Al met al leiden alle biodiesels tezamen (dus inclusief diesel op basis van soja, koolzaad en zonnebloem) tot 80% meer uitstoot dan hun fossiele equivalenten (TNE 2016). Palmolie heeft de afgelopen jaren een enorme vlucht genomen in biodiesel maar ook als “bijstook” in energiecentrales. Zo'n 45% van de palmolie die Europa importeert gaat naar biodiesel; en als we het gebruik voor energie en warmteproductie meerekenen komen we zelfs op 60% uit (TNE 2016). Tegelijkertijd vindt in veel tropische landen grootschalige bosconversie plaats, om plaats te maken voor oliepalm plantages. In feite komt de verplichte bijmenging dus neer op een perverse prikkel vanuit de EU die tot bos-, wetland en klimaatverlies leidt.

De Europese Commissie beraadt zich nu op het bioenergiebeleid na 2020. Volgens sommige bronnen is er een voornemen om geen verplichte bijmenging van biobrandstoffen in de transportsector meer te eisen, maar andere geluiden zeggen dat de huidige 7% limiet op biobrandstoffen uit voedselgewassen (dus inclusief palmolie en soja) zal worden voortgezet onder een - nog steeds verplicht - bijmengpercentage. Reden: de lobby, ten faveure van partijen die al zoveel in fabrieken hebben geïnvesteerd. Zaak is de beleidsgedreven vraag naar palmolie en soja voor energie zo snel mogelijk af te bouwen. Daarbij is een boycot op alleen palmolie of soja niet haalbaar en niet functioneel, met name omdat voedselolieën grotendeels onderling uitwisselbaar zijn, en er bij gelijkblijvend gebruik van biodiesel dan dus waarschijnlijk meer palmolie of soja in voedsel zal worden verwerkt.

Ook waar het gaat over het inzetten van vaste biomassa als biobrandstof zien we een toenemende weerstand onder natuur- en milieuorganisaties. Brusselse NGOs zoals FERN,

Column: dalende trend in ecologische huizenmarkt

Door: Charlotte Floors

Een verhuizing is vaak een ingrijpende gebeurtenis. Je weekt langzaam los van de vertrouwde omgeving en voelt het kriebelen. Hoe zal ik me op mijn nieuwe plek voelen, hoe maak ik het mijn eigen plek? Alle rompslomp eromheen maakt me onrustig. Inpakken, tijd verdoen met het bekijken van een veterstrickdiploma dat je nog ergens los in een la had liggen en allerlei klussen die nog moeten gebeuren voordat je überhaupt op je nieuwe stek kunt wonen.

Naast het settelen op een nieuwe plek, laat ik ook een groep mensen achter waarmee ik mijn huis deelde. Een groep mensen die in de loop van de jaren een groep vrienden zijn geworden. En die je niet zomaar met je spullen meeneemt. Afscheid nemen, dat getuigt deze column maar weer eens, blijft lastig. En terwijl ik druk bezig ben om alles in goede banen

te leiden, is de groep alweer naarstig op zoek naar een nieuwe bewoner.

Hoewel het dus allemaal nogal een gedoe is zo'n verhuizing, gaat alles uit vrije wil en hebben we uit een behoorlijk aanbod te kiezen. De ecologische huizenmarkt daarentegen is er één van veel vraag en weinig aanbod, een trend die al heel lang aanhoudt. De slingerapen in Colombia -waarover elders in deze nieuwsbrief is geschreven- hebben weinig te kiezen, terwijl wij wél specifieke eisen hebben. Palmolie en veeteelt nemen de plek in van het woongebied van de apen. De mens ziet dat deze soort het waarschijnlijk niet zal overleven als ze geen maatregelen neemt. Soortgenoten van diezelfde mens zijn verantwoordelijk voor de defragmentatie van het bos. Maar een aap verhuizen is niet zo makkelijk als het lijkt. In dit geval is de andere apengroep

niet naarstig op zoek naar een andere bewoner, maar komt de aap er gewoon bij. Het is maar afwachten of ze het overleeft, zo'n verhuizing en of ze wordt opgenomen door de groep, alle goede intenties ten spijt.

Ook in andere gebieden staan mensen voor een vergelijkbaar vraagstuk. En dan kom je terecht in allerhande dilemma's en afwegingen. Mogen we soorten verhuizen als ze niet meer kunnen overleven in gebieden omdat de mens er andere plannen mee heeft? Wat betekent dat voor het ecosysteem op die andere plek? Een lastig debat, maar wel steeds actueler nu het leefgebied van veel soorten in de tropen en daarbuiten afneemt. Zo bekeken is het toch wel een luxeprobleem, dat verhuizen. Ik heb een mooi plekje gevonden. Nu de apen nog.

WWF-EU en Birdlife-EU zijn al vrij actief op het houtdossier in relatie tot bioenergie. Tezamen neigt het European Environmental Bureau, dat vele NGO's bedient, tot een standpunt van totale uitfasering van verplichtingen van lidstaten op het gebied van landgebonden bioenergie. Onder de huidige beheersomstandigheden in producerende landen blijkt het geen goed middel om echte klimaatwinst te behalen, en zeker niet zonder verlies aan natuurlijk bos en biodiversiteit. De komende maanden zullen cruciaal zijn om de beleidsmakers te beïnvloeden; wil je op de hoogte worden gehouden van de mogelijkheden om dit te doen, schrijf dan een mail naar: heleen.vandenhombergh@iucn.nl. ■

en circulair maken van een economie verslaafd aan fossiele brandstoffen is niet eenvoudig. Bos, in de tropen en daarbuiten, speelt als bron van hoogwaardige hernieuwbare grondstof een prominente rol in de opkomende bio-economie. Een terugkerende vraag is of (extra) landbouw- of bosareaal ingezet moet worden voor productie van meer biomassa voor energie of andere bio-based producten. Voorbijgaand aan deze vraag staat het vast dat de productie van duurzame biomassa in de EU naar verwachting ver zal achterblijven bij de stijgende vraag (PBL, 2014).

"Wat kan tropisch bos voor de bio-economie betekenen?"

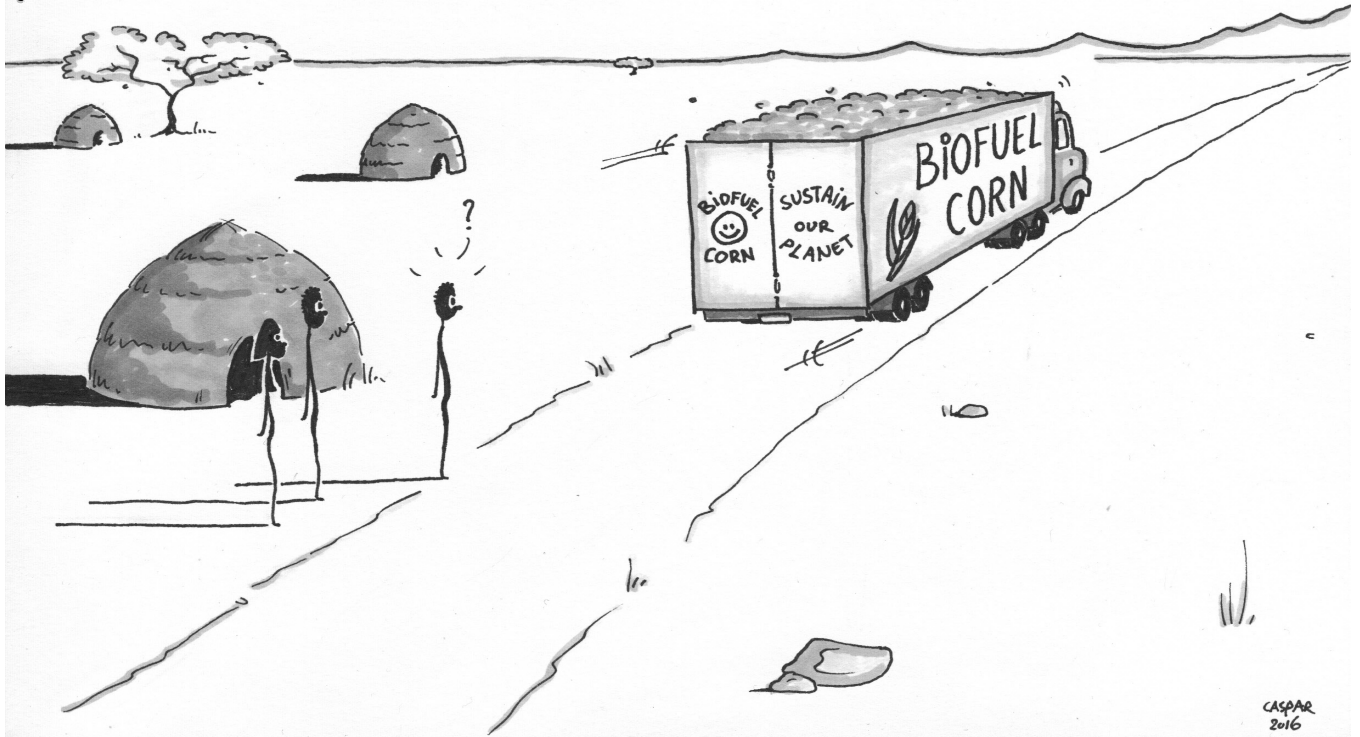
VTB Studiedag 2016:

Bio-economie en de Tropen

De fossiele grondstoffen voor de productie van energie en materialen zijn eindig, niet hernieuwbaar en milieubelastend. Het is daarom aan de huidige generatie om een omslag te maken naar een economie die is gebaseerd op hernieuwbare grondstoffen: de bio-based economy, oftewel de bio-economie. Dé oplossing om terug te gaan naar de tijd van voor de industriële revolutie – zonder fossiele brandstoffen – maar dan wel met het gemak van miljoenen auto's en plastic colaflesjes.

Dat klinkt prachtig, bijna als valsspelen, maar het duurzaam

Hoe gaan we deze puzzel oplossen? De VTB-studiedag van 2016 gaat in op de mogelijke rol van tropische bossen in de ontwikkeling van de circulaire bio-based economie. De stijgende vraag naar alternatieve grondstoffen uit tropisch bos biedt zowel kansen als bedreigingen voor het behoud. Goede kansen liggen bij technologische ontwikkelingen die zorgen voor nieuwe bio-based producten waarmee tropisch bos als een leverancier van duurzaam, hoogwaardig en breed toepasbare grondstoffen kan dienen. Om duurzaamheid te waarborgen is wel van belang dat bij de ontwikkeling van een circulaire bio-economie de gehele keten, van lokaal bosbeheer tot eindproduct, in ogenschouw genomen wordt.

Wordt dit lokale belang al erkend? Wat kan tropisch bos voor de Europese/Nederlandse bio-economie betekenen? Of moet er vooral worden ingezet op een lokale inzet van tropische biomassa voor een circulaire bio-economie?

De studiedag rondom dit thema zal verschillende toepassingen van grondstoffen uit tropisch bos belichten en deze in het perspectief zetten van het gebruik in een lokale bio-economie. De centrale vraag hierbij is: wat betekenen deze ontwikkelingen voor boslandschappen in de Tropen? Er zal worden ingegaan op de druk op tropisch bos, het ontwikkelingspotentieel van tropisch bos en de technische kansen en mogelijkheden.

De studiedag vindt plaats in Burgers' Zoo op vrijdag 16 september, vanaf 13.00 uur. Houd uw mail en de website in de gaten voor de aanmelding en verdere details! ■

Het gevaar van eigen genen

Door: Caspar Verwer, advisor nature conservation bij IUCN NL

Hoe prangend het probleem van versnippering van tropisch bos kan zijn voor het overleven van soorten ondervond ik op mijn recente reis naar Colombia. Voor het landacquisitiefonds van IUCN NL onderzocht ik hoe de Colombiaanse organisatie Proyecto Primates de bruine slinger-aap helpt te overleven.

In de vallei van de Colombiaanse San Juan rivier, zo'n 350 kilometer ten noorden van de hoofdstad Bogotá, bevindt zich een langgerekt stuk bos van ongeveer 100 voetbalvelden groot, waar een groep van vijf apen leeft. In een vergelijkbaar bosgebied iets verderop slingeren drie soortgenoten door de boomkronen. Nog niet zo lang geleden vormden deze acht apen één groep. Maar onlangs is hun leefgebied in tweeën gesplitst, toen, na een flinke storm, een kreek buiten haar oevers trad en enkele bomen ontwortelde. Het gevolg: de apen kunnen elkaar niet meer bereiken.

Fragmentatie en inteelt

De drie geïsoleerde apen zijn twee vrouwtjes en een mannetje, zo weet primatoloog Andrés Link mij te vertellen. "De vrouwtjes zijn moeder en dochter." En dat is problematisch: inteelt zorgt namelijk voor zwakker nageslacht, en verkleint daarmee de overlevingskansen van de soort. "Voordat de dochter geslachtsrijp is zullen we haar daarom moeten verplaatsen naar het bosgebied aan de overzijde van de rivier. Daar leeft een grotere groep van 23 slingerapen", aldus Link. Zo'n overplaatsing is niet zonder risico: van tevoren is niet te zeggen of ze zal worden geaccepteerd door de groep.

Op het eerste oog lijkt dit een unieke situatie, door noodlot of toeval ontstaan, maar in feite is het exemplarisch voor de situatie in de regio. Tot enkele decennia geleden was dit gebied nog geheel begroeid met tropisch regenwoud. Inmiddels bestaat het landschap uit ernstig gefragmenteerd bos. Veel woud is gekapt om plaats te maken voor veeteelt en – in toenemende mate – palmolieplantages. Link: "Door de fragmentatie van het bos zijn de overgebleven groepen slingerapen

geïsoleerd geraakt. Zo wordt de uitwisseling van genen met andere groepen onmogelijk. En dat leidt op den duur tot het uitsterven van de soort."

"Hun kleurloze vacht -hoe prachtig ook- duidt waarschijnlijk op inteelt"

Er zijn al gevallen van inteelt bekend. Een jaar geleden ontdekte Link tot zijn verrassing twee volledig witte slingerapen. "Bij mijn weten de enige twee albino's van deze soort in het wild". Maar hun kleurloze vacht - hoe prachtig ook - duidt waarschijnlijk op inteelt, en is daarmee een droevig voorteken van hun uitsterving.

Onderzoek en corridors

Om dat te voorkomen is Link zo'n tien jaar geleden gestart met Proyecto Primates. Als zelfbenoemde 'monkeyologist' doet hij samen met zijn studenten van de Universidad de Los Andes onderzoek naar de apen in dit gebied. Tijdens ons veldbezoek wachtten we enkele keren tot we een monster konden nemen van verse uitwerpselen. Zodra we de poep op de grond hoorde vallen snelde Link erop af om het in zijn buisje te stoppen. De monsters worden in het lab geanalyseerd om de genetische variatie binnen de apenpopulatie in kaart te brengen.

Naast onderzoek werkt Proyecto Primates aan oplossingen om de soort te helpen overleven: met steun van het landacquisitiefonds van IUCN NL wil de organisatie extra leefgebied aankopen. Ook werken ze aan het verbinden van belangrijke bosfragmenten door corridors aan te planten of bomen die spontaan opkomen te beschermen. Jonge boompjes worden door Proyecto Primates uit lokale zaden opgekweekt en door vrouwen, mannen en kinderen van de dorpsgemeenschappen in de vallei aangeplant.

Van deze corridors profiteren ook andere soorten. In de halve week dat ik met Link in het veld rondliep zag ik bruine brulapen, witgezicht kapucijnapen, uilaapjes, een rivierotter, landschildpadden, capibaras, agouti's en vleermuizen. De biodiversiteit in deze stukken bos is dus, ondanks de toeneemende ontbossing, nog altijd verbluffend. Nu is het zaak om

Colofon

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen; **Website:** www.tropischebossen.nl;
Email: vereniging@tropischebossen.nl; **Redactie:** Caspar Verwer, Paul Zambon, Henk Lette, Charlotte Floors, Quirine Hakkaart; Simone van Santen de Hoog; **Ontwerp/opmaak:** Caspar Verwer, Saskia Grootemaat; **Email redactie:** vtbnieuwsbrief@tropischebossen.nl

De Vereniging Tropische Bossen heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen die vanuit verschillende achtergronden en posities geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

de stille genetische achteruitgang een halt toe te roepen door verdere fragmentatie tegen te gaan en gebieden weer met elkaar te verbinden. ■

VTB zoekt...

Voorzitter – Zoals VTB voorzitter Caspar Verwer tijdens de afgelopen ALV aankondigde zit begin volgend jaar zijn termijn van 4 jaar erop. Daarom is de VTB nu op zoek naar een nieuwe voorzitter voor de termijn 2017-2020. We zoeken iemand die intern de vereniging draaiend houdt, maar ook iemand die als 'het gezicht' van de VTB kan optreden. Ben je gemotiveerd en heb je enige bestuurservaring, reageer dan door een mailtje met een korte motivatiebrief en een CV te sturen naar vereniging@tropischebossen.nl.

Webcie leden – Dit jaar is de Websitecommissie op zoek naar nieuwe leden! Op dit moment bestaat de webcie uit 3 leden, maar om de website goed te onderhouden en opnieuw structuur aan te brengen, zijn we op zoek naar een nieuwe collega. Het werken aan de website gaat via Drupal en is makkelijk aan te leren, dus ervaring met websites is niet persé nodig. Lijkt het je leuk om bij de organisatorische kant van de VTB betrokken te zijn maar wil je daar niet al te veel tijd aan kwijt zijn? Kom dan bij de Webcie! Mail naar vtbwebmaster@tropischebossen.nl!

NBcie leden – Dit jaar zoekt onze Nieuwsbriefcommissie nieuwe leden. De NBcie verzorgt vier keer per jaar de papieren nieuwsbrief die naar de leden wordt verstuurd. Hiervoor wordt geprobeerd om een zo divers mogelijke nieuwsbrief in elkaar te zetten. Momenteel hebben wij ruimte voor één of twee extra leden in onze Nieuwsbriefcommissie. Vind je het leuk om inhoudelijke stukken over tropische bossen te schrijven en/of je contacten in het werkveld in te zetten? Meld je dan aan door te mailen naar vtbnieuwsbrief@tropischebossen.nl.

Wie, Wat, Waar...

► **Kring Indonesië bijeenkomst:** Meer informatie volgt via de listserver.

► **VTB Studiedag 2016 'Bioenergie en de tropen':** 16 september van 13.00 – 17.0 uur in Burgers' Bush.

► **Seminar 'Are we on the Right Track':**
Gepland voor november. Meer informatie volgt.

Ook schrijven in deze nieuwsbrief? Stuur je stuk of suggesties naar: vtbnieuwsbrief@tropischebossen.nl